

Лінгвопрагматична специфіка Інтернет-комунікації

Ю. В. Воробей

Інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна

*Corresponding author. E-mail: iuliia_vorobei@ukr.net

Paper received 29.01.16; Accepted for publication 20.02.16.

Анотація. У статті розглянуто проблематику комунікації в Інтернет-просторі. Охарактеризовано поняття Інтернет-комунікації, визначено її параметри, з'ясовано особливості Інтернет-мови та Інтернет-тексту, окреслено роль Інтернету в життєдіяльності сучасного соціуму та розвитку його лінгвосистеми.

Ключові слова: лінгвосистема, Інтернет-комунікація, Інтернет-простір, Інтернет-мова, Інтернет-текст, адресат.

Вступ. Поява і розвиток інформаційно-комунікативних технологій, що охоплюють усі сфери життєдіяльності людини, суцільна інформатизація соціуму, швидке розширення потенціалу технологічного забезпечення процесів комунікації, що відбуваються протягом останніх десятиліть, різко змінюють узвичаєний спосіб існування сучасної людини. Мислителі й науковці констатують входження людства в історичну фазу еволюції нашої цивілізації [15, с. 117]. Згадані зміни в житті людства породили й трансформацію в сучасній лінгвістиці. Розширюється коло проблем, на які вона звертає увагу. Насамперед це явища, пов'язані з процесами передавання та сприйняття інформації. Особливої ваги набрали питання, що стосуються проблематики всебічного вивчення мовної системи у багатстві й різноманітності її взаємодії з іншими семіотичними системами. Такий синтез був неминучим, оскільки звернення мовознавства до проблем комунікації в повному обсязі неможливе без урахування зв'язку мовних засобів комунікації з позамовними, без вивчення їхньої організації в єдиному процесі, без дослідження тексту як результату цього процесу [6].

Короткий огляд публікацій із теми. Коло проблем, пов'язаних із особливостями Інтернет-комунікації, знаходиться в центрі уваги у працях таких науковців, як А. Аврамова (досліджувалися лінгвістичні особливості електронного спілкування на матеріалі французької, англійської та російської мов), Л. Александрова (характеризувалася культура віртуальної комунікації), Н. Асмус (описувалися лінгвістичні особливості віртуального комунікативного простору), Т. Бальжирова (Інтернет розглядався як засіб соціальної комунікації в умовах формування інформаційного суспільства), О. Буторіна (Інтернет вивчався як лінгвістичний феномен), О. Горошко (характеризувалося формування дисциплінарної парадигми лінгвістики Інтернету), А. Жичкіна (описувалися соціально-психологічні аспекти спілкування в Інтернеті), М. Касумова (досліджувався комп'ютерний дискурс як новий вид комунікації), Л. Капандзе (характеризувалася структура і тенденції розвитку електронних жанрів), Н. Королева (вивчався вплив комунікації в мережі Інтернет на особистісну специфіку користувачів), Ю. Краснокутська (Інтернет описувався як засіб комунікації крізь призму теоретико-методологічного аналізу), О. Лутовинова (вивчалися лінгвокультурологічні характеристики віртуального дискурсу), І. Медведева (характеризувалися способи створення образу «я» у віртуальному дискурсі),

О. Максимова (досліджувалися соціальні аспекти Інтернет-комунікації на рівні взаємодії Інтернет-співтовариства та комунікативної особистості), А. Палкова (описувалася гіпермедійність електронної комунікації), Є. Нікіфорова (вивчалася аргументація у форумній комунікації (на матеріалі англомовних Інтернет-форумів), Г. Чучкова (розглядалася проблема спілкування у віртуальному комунікативному середовищі), В. Хайдарова (вивчалася становлення лексико-фразеологічного корпусу Інтернет-мови як синергетичний процес) тощо. Проте є низка наукових проблем, які потребують невідкладної уваги.

Мета нашої статті – охарактеризувати комунікацію в Інтернет-просторі крізь призму її лінгвопрагматичної специфіки.

Матеріали і методи. Матеріалами для підготовки даної роботи стали актуальні розробки дослідників з різних галузей наукового знання, а також власні спостереження автора за комунікативними процесами у всесвітній павутині. У процесі підготовки матеріалу використані аналіз і синтез, індукція та дедукція, метод абстрагування, метод спостереження.

Результати і їх обговорення. Наша сучасність становить епоху нової інформаційної (комунікативної) культури. Це зумовлено згаданим високим рівнем технологізації комунікативних процесів. Із появою комп'ютера та інших технічних посередників, що спростили процес комунікації, людство одержало змогу значно оперативніше одержувати й зберігати інформацію та обмінюватися нею, ознайомлюватися з нескінченними віртуальними світами інших та створювати свої. Усе це пов'язується із суспільним феноменом, який має назву «комунікація». Поняття «комунікація» (лат. communicatio, від communico – роблю спільним, пов'язую, спілкуюся), під яким розуміють «спілкування, обмін думками, відомостями, ідеями», є «специфічною формою взаємодії людей у процесі їхньої пізнавально-трудова діяльності» [12, с. 233]. Революційні зміни в комунікативній сфері почали відбутися із появою «мережі мереж» – глобальної комп'ютерної мережі, яка охоплює весь світ [5]. Інтернет кваліфікують як мегафактор соціалізації, культурний феномен, наділений семіотичними, психологічними та соціально-педагогічними особливостями. Ресурси «всесвітньої павутини» виступають новими культурними засобами. Ці засоби «опосередковують життєдіяльність людини і здатні впливати не тільки на формування особистості, а й на її вищі психічні функції» [13, с. 151]. Інтернет виступає не лише засобом, але також і специфічним комунікаційним

середовищем. Із його допомогою здійснюється перетворення оцінок і думок на відповідні соціальні дії окремих індивідів та груп [16]. Інтернет-користувачі здійснюють у кіберпросторі кілька видів діяльності: пізнавальну, ігрову та комунікативну [2]. Будучи «відкритою спільнотою», Інтернет є специфічною сферою спілкування. З одного боку, він виступає віртуальною комунікацією, а з іншого – продовженням світу реального. Віртуальна комунікація є комунікативною взаємодією суб'єктів, що відбувається з використанням комп'ютера, у результаті чого виникає специфічна модель реальності, яка «характеризується ефектом присутності людини в ній та дозволяє діяти з уявними й реальними об'єктами» [8]. Цей якісно новий вид «комунікативної взаємодії суб'єктів» демонструє серйозні відмінності з комунікацією міжособистісною та масовою. Він виник, функціонує та здійснюється у віртуальному середовищі. Через це однією з найважливіших характеристик віртуальної комунікації виступає діадичне (двонаправлене) одночасне спілкування з великою кількістю учасників. Цей факт детермінується перманентними процесами зростання швидкості та обсягів передаваної інформації, що дає змогу комунікаторам підходити до процесу з більшою вибірковістю. Водночас відбувається трансформація способів та методів, залучених до комунікації. Мовні засоби зазнають значного спрощення. З'являються усічені варіанти слів. Не так суворо дотримуються мовних норм. З одного боку, згадані явища сприяють прискоренню процесів взаємодії. З іншого ж – вони детермінують певні проблеми, пов'язані з коректністю сприйняття такої інформації усіма комунікантами [7, с. 10]. Певною мірою комп'ютерна комунікація позначена: а) відсутністю візуального контакту; б) високим рівнем анонімності; в) слабкою соціальною регламентованістю вербальної поведінки, зняттям жорстких, соціальних конвенцій і культурних меж; г) ускладненістю емоційного компонента спілкування в поєднанні зі стійким намаганням емоційно наповнити текст [9].

Інтернет-комунікація є новою мовною формацією, що бурхливо розвивається. Цей розвиток відбувається в напрямку інтенсивності та урізноманітнення способів і форм. Інтернет-комунікація характеризується низкою ознак (комунікативне різноманіття, поліфункціональність, динамізм) і сьогодні за силою впливу на інші сфери комунікації, найімовірніше, переважає решту. Через це опис специфіки Інтернет-комунікації та комп'ютерно-опосередкованого дискурсу дає змогу зробити вичерпну характеристику специфічних рис сучасного мовного існування [10, с. 5]. На сучасному етапі розвитку наукової думки інтерес до різнопланових аспектів вивчення комп'ютерної лінгвістики та Інтернет-комунікацій зростає [14].

Кіберпростір виступає місцем специфічної реалізації мовної системи. Поява високих технологій дає підстави для твердження про виникнення особливого функціонального типу мови – мови, що забезпечує потреби спілкування у сфері електронних засобів комунікації [18 с. 95]. Мова Інтернету (Інтернет-мова) – це різновид національної мови. Він використовується у специфічному Інтернет-середовищі і є складною, відкритою, нелінійною самоорганізованою системою,

яка утворена фонетичними, лексико-фразеологічними та граматичними засобами, параметри яких детермінуються факторами, характерними для Інтернету [17, с. 7]. Інтернет-простір виступає багатоаспектною галуззю, де функціонує природна людська мова. Спостереження за процесами такого використання лінгвистичної системи дає підстави для констатації ряду її виразних особливостей, детермінованих функціональною динамічністю, низкою нових тенденцій, що діють у її комунікативно-прагматичній організації. В англійській науковій традиції Інтернет-мову називають «e-language», «E-talk», «wired-style», «geekspeak», «netspeak», «Internet language». Наявність варіативних назв засвідчує процеси становлення самого об'єкта дослідження і його терміносистеми. У плані лінгвістичних досліджень Інтернет розгортає широкі перспективи для розгляду мови в її комунікативному аспекті [11].

Зазвичай основним носієм інформації під час мережевої комунікації виступає писемний текст (в Інстаграмі, наприклад, основне навантаження покладено на фотографію). Писемний Інтернет-текст має креолізований характер (семіотично ускладнений), оскільки він (вербальне утворення) супроводжується рядом додаткових компонентів образотворчого плану (візуального чи аудіального формату), що дають змогу повніше виразити думку відправника інформації, подати її в якомога повнішій гамі емоцій і почуттів. Зростання частки візуалізації тексту детерміноване потребами сучасної комунікації. Ілюстрації сьогодні все частіше використовуються як елемент текстотворення [4, с. 162].

Гіпертекстуальність Інтернет-тексту – це одна з його диференційних ознак. Несучи в собі гіперпосилання, Інтернет-текст, з одного боку, гарантує мобільність у зверненні до асоціативно пов'язаного іншого тексту, розташованого в іншому місці в кіберпросторі, а з іншого, – перетворює його на глобальний гіпертекст, своєрідну інтегровану мережу. Інтерактивність комп'ютерного тексту впливає з можливості коментувати його, знайомитися з коментарями інших та реагувати на них «візуально» чи вербально, «лайкати» (виражаючи схвальну оцінку).

Зміст і мовне оформлення Інтернет-комунікації (лексичне наповнення, структура речень, графічні скорочення тощо) детермінуються тими стосунками, в яких перебувають комуніканти, тими ролями, які вони виконують.

Інтернет-комунікація відбувається як на рівні конкретного адресата, так і на рівні адресата загального. До вибору слова тут варто підходити обережно. Більшою мірою це стосується тих випадків, коли повідомлення адресоване загальному адресату. За такої умови людина не уявляє свого адресата, не знає його рівня комунікативної компетентності. У такому разі слід забезпечити максимально комфортні умови для сприйняття інформації. Особливо ретельно треба підходити до передачі інформації непрямыми способами, що потребує відповідної підготовленості адресата, перебування з ним у одному культурному просторі, відповідного рівня фонових знань. Адже комуніканти не знайомі з актуальною когнітивною моделлю інших комунікантів.

М. Б. Бергельсон стверджує, що комунікація з незнайомим адресатом має психотерапевтичний характер. Це дає змогу виговоритися, зробити акт саморозкриття. Причому це може й не бути процесом вияву особистості відправника повідомлення. У такому спілкуванні відбувається «не тільки конструювання одержувача, але й конструювання відправника повідомлення, тобто когнітивне самоконструювання» [3].

У плані нормативності мовлення в Інтернет-співговариствах характеризується варіативністю та функціональною динамічністю. «Нормативне закріплення ряду структур, символів, слів, формул, мовних зразків у віртуальному дискурсі; ускладнення прагматики на тлі спрощення засобів виразу; апробація різних комунікативних стратегій і тактик – усе це зумовлює значні узуальні накопичення, критична маса яких, зрештою, може призвести до якісних змін норми» [11].

Для Інтернет-спілкування характерний гібридний характер використання лінгвосистеми. Тут витворюється особливий різновид – «письмова розмовна спонтанна мова». Ці різножанрові спонтанні тексти виступають реалізацією мовної особистості в Інтернет-просторі. Інтернет-простір детермінує та окреслює комунікативний процес, зосереджує увагу на його параметрах, створює передумови для збагачення особистості, продукує нові способи вираження та поширення знання. Тут відбувається збагачення

індивідів і їхнього спілкування в цілому шляхом групової підтримки та соціалізації. Інтернет дає нам змогу підсилювати й урізноманітнювати сприйняття та уяву, розвивати творчі здібності. Будучи новою сферою реалізації мови та особливим комунікативним середовищем, Інтернет приніс передумови для появи нових способів спілкування, стереотипи мовної поведінки, нові форми існування лінгвосистеми [9].

Висновки. Отже, поява і розвиток Інтернет-технологій забезпечує входження людства в історичну фазу еволюції нашої цивілізації. На порядок денний сучасного мовознавства вийшли питання всебічного аналізу мовної системи у різноманітності її взаємодії з семіосистемами інших типів. Одним із таких актуальних питань виступає Інтернет-комунікація – нова мовна формація, що демонструє значну динаміку. Виникнення Інтернет-мови – різновиду національної мови, що використовується у специфічному Інтернет-середовищі, – детерміноване специфікою Інтернет-комунікації. Основним носієм інформації у мережевій комунікації виступає писемний текст (Інтернет-текст), що має креолізований характер. Наукові пошуки в напрямку подальшого вивчення Інтернет-комунікації мають значні дослідницькі перспективи, зважаючи на її розвиток та залучення усе більшої кількості індивідів до цього типу спілкування.

ЛІТЕРАТУРА

- Арестова О. Н., Бабанин Л.Н., Войсунский А.Е. Коммуникация в компьютерных сетях: психологические детерминанты и последствия // Вестн. МГУ. – 1996. – № 4. – С. 14–20.
- Бабаева Ю. Д., Войсунский А. Е., Смыслова О. В. Интернет: воздействие на личность // Гуманитарные исследования в Интернете / Под ред. А.Е. Войсунского. – М.: Можайск-Тerra, 2000. – С. 11–39.
- Бергельсон М. Б. Языковые аспекты виртуальной коммуникации // Вестник МГУ. Серия 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. – М., 2002. – № 1. – С. 55–67.
- Березин В. М. Массовая коммуникация: сущность, каналы, действия / Березин В. М. – М.: РИП-холдинг, 2003. – 174 с.
- Боярова К. В. Интернет как засіб комунікації людей / Боярова К. В. // Материалы IV Международной научно-практической Интернет-конференции «АЛЬЯНС НАУК: УЧЕНЫЙ – УЧЕНОМУ». – Режим доступа: http://www.confcontact.com/2009_03_18/pe6_boyarova.php
- Ворошилова М. Б. Креолизованный текст: аспекты изучения / М. Б. Ворошилова // Политическая лингвистика. – 2006. – Вып. 20. – С. 180–189.
- Дзьобань О.П., Жданенко С.Б. Віртуальні комунікації: роль й місце у сучасному світі // / О.П. Дзьобань, С.Б. Жданенко // Правова інформатика. – 2015. – № 2 (46). – С. 9–16.
- Зайцева С. В. Интернет-спілкування як нова форма міжособистісної комунікації / С. В. Зайцева. – Режим доступа: <http://ukrmova.com.ua/zmist-zhurnalu/vipusk-11/internet-spilkuvannya-yak-nova-forma-mizhosobistisno%D1%97-komunikaci%D1%97/>
- Иванова Т. С. Речевое поведение интернет-общения / Т. С. Иванова // Вестник АГУ. Серия 2: Филология и искусствоведение. – 2011. – № 3.
- Колокольцева Т. Н. Предисловие / Т.Н. Колокольцева // Интернет-коммуникация как новая речевая формація: колл. монография / науч. ред. Т.Н. Колокольцева, О.В. Лутовинова. – М.: ФЛИНТА : Наука, 2012. – С. 87–109.
- Лутвинова О. В. Интернет-коммуникация: колл. монография / науч. ред. Т.Н. Колокольцева, О.В. Лутовинова. – М.: ФЛИНТА : Наука, 2012. – С. 5-8.
- Компанцева Л. Ф. Интернет-комунікація: когнітивно-прагматичний та лінгвокультурологічний аспекти: автореф. дис. ... д-ра філол. наук : спец. 10.02.02 «Російська мова» / Л. Ф. Компанцева. – К., 2007. – 36 с.
- Лингвистический энциклопедический словарь / гл. ред. В.Н. Ярцева. – 2-е изд., доп. – М.: Большая рос. энцикл., 2002. – 709 с.
- Матвієнко О. В. Комунікативна діяльність у мережі Інтернет: теоретико-методологічні підходи до аналізу соціалізації студентської молоді / О. В. Матвієнко, Г. І. Остапенко // Вісник ХДАК. – 2013. – Вип. 41. – С. 151–158.
- Орлов Е.А. Профессиональный компьютерный дискурс как особая сфера общения специалистов / Е.А. Орлов // «Гуманитарный вестник» МГТУ им. Н.Э. Баумана. – 2013. – № 3(5).
- Плешаков В. А. Интернет как фактор киберсоциализации молодежи / В. А. Плешаков, Н. В. Угольков // Вестник КГУ им. Н.А. Некрасова: Педагогика. Психология. Социальная работа. Ювенология. Социокинетика. – 2013. – № 3. – С. 117–120.
- Сидоров М. Интернет як засіб соціальної комунікації та соціального впливу / М. Сидоров, Д. Табаков // Політичний менеджмент. – 2008. – № 4 (31). – С. 119–125.
- Хайдарова В. Ф. Становление лексико-фразеологического корпуса интернет-языка как синергетический процесс: автореферат дис. . канд. филолог. наук : 10.02.01 «Русский язык» : / В. Ф. Хайдарова. – Челябинск, 2011. – 18 с.
- Шестак Л. А. Компьютерная лингвистика: теоретические и прикладные аспекты / Л. А. Шестак // Интернет-коммуникация как новая речевая формація: колл. монография / науч. ред. Т.Н. Колокольцева, О.В. Лутовинова. – М.: ФЛИНТА : Наука, 2012. – С. 87–109.

REFERENCES

1. Arestova O. N., Babanin L.N., Voiskunskii A.I. Communication in social networks: psychological determinants and consequences // Vestnik MGU. – 1996. – № 4. – P. 14–20.
2. Babaieva I. D., Voiskunskii A.I., Smyslova O. V. Internet: impact on individual // Humanities research on the Internet / Edition Voiskunskii A.I – M.: Mozhaik-Terra, 2000. – P. 11–39.
3. Bergelson M.B. Linguistic aspects of virtual communication // Vestnik MGU. Series 19. Linguistics and intercultural communication. - M., 2002. - № 1. - P. 55-67.
4. Berezin V. M. Mass communication : the essence, channels, actions / Berezin V. M. – M.: RIP-holding, 2003. – 174 p.
5. Boiarova K. V. Internet as a means of people communication / Boiarova K. V. Materials of the IV International scientific and practical Internet - conference " Alliance of science : Scientist – to Scientists». – Access: http://www.confcontact.com/2009_03_18/pe6_boiarova.php
6. Voroshilova M. B. Creolized Text: Aspects of the study / M. B. Voroshilova // Political linguistics. – 2006. – № 20. – P. 180–189.
7. Dzioban O.P., Zhdanenko S.B. Virtual communications: role and place in the modern world // O.P. Dzioban, S.B. Zhdanenko // Legal Informatics. – 2015. – № 2 (46). – P. 9–16.
8. Zaitseva S. V. Internet communication as a new form of interpersonal communication / Zaitseva S. V. – Access: <http://ukrmova.com.ua/zmist-zhurnalu/vipusk-11/internet-spilkuvannya-yak-nova-forma-mizhosobistisno%D1%97-komunikaci%D1%97/>
9. Ivanova T.S. Speech behavior of Internet communication / T. S. Ivanova // Vestnik of AGU. Series 2: Literature and art history. - 2011. - № 3.
10. Kolokoltseva T. N. Foreword / T.N. Kolokoltseva // Internet communication as a new language formation: group monograph / Scientific edition T.N.Kolokoltseva, O.V. Lutovinova. – M. : FLINTA : Nauka, 2012. – P. 5-8.
11. Kompantseva L.F. Internet communication: cognitive – pragmatic, linguistic and cultural aspects: dissertation of the candidate of sociological sciences. Specialty 10.02.02 "Russian language" / L.F. Kompantseva. - K., 2007. - 36 p.
12. Linguistic Encyclopedic Dictionary / Chief editor V.N. Iartseva. – 2nd edition. – M. : Big Rus. encyclop., 2002. – 709 p.
13. Matviienko O.V. Communicative activity in the Internet: theoretical and metodological approaches to the analysis of students' socialization / O.V. Matviienko, G.I. Ostapenko // Vestnik of HDAK. - 2013 - Vol. 41. - P. 151-158.
14. Orlov I.A. Professional computer discourse as a special sphere of professionals communication / I.A. Orlov // « Humanitarian Vestnik » MGTU named after N.E. Bauman. – 2013. – № 3(5).
15. Pleshakov V. A. Internet as a factor of youth socialization/ V. A. Pleshakov, N. V. Ugolkov // Vestnik KGU named after N.A. Nekrasov: Pedagogy. Psychology. Social work. Juvenology. Sociocinetics. – 2013. – № 3. – P. 117–120.
16. Sydorov M. Internet as a means of social communication and social impact / M. Sydorov, D. Tabakov // Political management. - 2008. - № 4 (31). - P. 119-125.
17. Khaidarova V. P. Formation of lexical and idiomatic corpus of Internet language as a synergetic process : abstract for Dissertation of candidate of philological sciences: 10.02.01 «Russian language» : / V. P. Khaidarova. – Cheliabinsk, 2011. – 18 p.
18. Shestak L. A. Computer linguistics: theoretical and applied aspects / L. A. Shestak // Internet communication as a new language formation: group monograph / Scientific edition N.Kolokoltseva, O.V. Lutovinova. – M.: FLINTA : Nauka, 2012– P. 87–109.

Linguapragmatic specific of Internet communication

Iu. Vorobei

Abstract. The article deals with the problems of communication in the Internet space. The concept of Internet communication and its parameters were characterized. Internet language and Internet text features were emphasized. Role of the Internet in the life of modern society and the development of its linguistic system were outlined.

Keywords: *linguistic system, Internet communication, Internet space, Internet language, Internet text, addressee.*

Лингвопрагматическая специфика Интернет-коммуникации

Ю. В. Воробей

Аннотация. В статье рассмотрена проблематика коммуникации в Интернет-пространстве. Охарактеризовано понятие Интернет-коммуникации, определены ее параметры, выяснены особенности Интернет-языка и Интернет-текста, определена роль Интернета в жизнедеятельности современного социума и развития его лингвосистемы.

Ключевые слова: *лингвосистема, Интернет-коммуникация, Интернет-пространство, Интернет-язык, Интернет-текст, адресат.*